Tbilisi, Georgia

XIII. Made By Artist
International Symposium on the Future of Art and Design in the Digital Age

BOOK OF FULL-TEXT

ISBN: 978-625-95389-5-2

madebyartist.org

December, 2024

İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

MADE BY ARTIST SYMPOSIUM

PINELO art gallery

Tbilisi State Academy of Arts

XIII. MADE BY ARTIST INTERNATIONAL FUTURE OF ART AND DESIGN SYMPOSIUM

CERTIFICATE OF ATTENDANCE

FADES

This Certifies That

Murat Han ER

Has attended with presentation titled:
“NEW DIRECTIONS AND ATTITUDES IN PHOTOGRAPHY ART WITH DIGITAL TRANSFORMATION”
to the XIII. Made By Artist International Future of Art and Design Symposium
On December, 17- 18, 2024 in Apollon Kutateladze Tblisi State Academy of Art
Tbilisi. GEORGIA

Prof. Hamdi ÜNAL

Cem Aggelos USTUNER

İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

MADE BY ARTIST SYMPOSIUM & JOURNAL

PINELO art gallery

APOLLON KUTATELADZE TBILISI STATE ACADEMY OF ART

All rights of this book belong to Made By Artist. Without permission can’t be duplicate or copied. Authors of chapters are responsible both ethically and juridically. MADE BY ARTIST 2024 ©

13. Made By Artist
Uluslararası Dijital Çağda Sanat ve Tasarımın Geleceği Sempozyumu
International Symposium on the Future of Art and Design in the Digital Age

BOOK OF FULL-TEXT
ISBN: 978-625-95389-4-2

Sempozyum Başkanı / Chairman

Prof. Hamdi Ünal – İstanbul Beykent Üniversitesi

Editörler / Editors

Prof. Hamdi Ünal – İstanbul Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. Özge Gürsoy Atar – İstanbul Beykent Üniversitesi

Düzenleme Kurulu / Organizing Board

Prof. Dr. Oğuz Makal – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Nodar Amashukeli
Prof. Tinatin Kldiashvili
Doç. Dr. Aytül Papila
Doç. Dr. Duygu Atalay Onur – İstanbul Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. Özge Gürsoy Atar – İstanbul Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. Nihat Dursun – İstanbul Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. Ulaş Işıklar – İstanbul Beykent Üniversitesi
Doç. Orhun Türker – Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Koordinatörler / Coordinators

Doç. Dr. Özge Gürsoy Atar – İstanbul Beykent Üniversitesi
Cem Aggelos Üstüner – Pinelo Art Gallery
Koiava Maya
Lana Qaraia
Tamta Tamara Shavgulidze

Sergi Düzenleme Kurulu / Exhibition Organizing Board

Arş. Gör. Meltem İŞLEYEN – İstanbul Beykent Üniversitesi
Arş. Gör. Renç ŞİLİT – İstanbul Beykent Üniversitesi

Issued: December, 2024

BİLİM VE SANAT KURULU / SCIENCE AND ART COMMITTEE

Prof. Dr. Adem Genç – İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Aslıhan Ergüder – Erzurum Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın Uğurlu – İstanbul Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi
Prof. Dr. Bengisu Bayrak – İstanbul Beykoz Üniversitesi
Prof. Dr. Burak Buyan – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Bünyamin Özgültekin – İstanbul Topkapı Üniversitesi
Prof. Dr. Cafer Arslan – Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat Demir – İstanbul Topkapı Üniversitesi
Prof. Dr. Didem Atiş Özhekim – Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek Alpan – İstanbul İstinye Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru Ural – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Emre Becer – İstanbul Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Engin Alpat – Adana Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Esin Sarıoğlu – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Fikri Salman – İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Gaganidze Nino
Prof. Dr. Güler Ertan – İstanbul Arel Üniversitesi
Prof. Dr. Günay Atalayer – İstanbul Aydın Ünivesitesi
Prof. Dr. Halis Biçer – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hüsamettin Koçan – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Iashvili Gia
Prof. Dr. Iashvili Nana
Prof. Dr. İsmail Kaya – İstanbul Maltepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kuteteladze Nana
Prof. Dr. Kvirikadze Ketevan
Prof. Dr. Mine Biret Tavman – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Ferman – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Genç – Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Nesrin Önlü – İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz Makal – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Özer Kamburoğlu – İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Büyükavruman
Prof. Dr. Perihan Paksoy – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Piralishvili Lela
Prof. Dr. Sefa Çeliksap – İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Ganiz – İstanbul Arel Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Yıldız – İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Sema Ilgaz Temel – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Sevim Arslan – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Shavgulidze Tamar
Prof. Dr. Sibel Arık – İstanbul Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Şebnem R. Temir – İstanbul Haliç Üniversitesi
Prof. Dr. Veysel Günay – İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki Alpan – İstanbul İstinye Üniversitesi
Prof. Ahmet Özol – İstanbul Beykent Üniversitesi
Prof. Ahmet Süreyya Koçtürk – İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Aslamazishvili Barbare
Prof. Bechvaia Jumber
Prof. Kvrivishvili Nino
Prof. Mgaloblishvili Nino

Prof. Timchenko Oleg
Prof. Tsitlidze Megi
Prof. Turmanidze Archil
Doç. Dr. Senem Uğurlu – Mimar Sinan Üniversitesi
Karaia Lana – Museum Director
Davetli Jordania Giorgi –
Davetli Öğretim Üyesi Doç. Dr. Manuela Maia – Instituto Superior de Educação e Ciências Lisboa
Davetli Öğretim Üyesi Silagadze Davit –
Davetli Öğretim Üyesi Skhirtladze Salome

Davetli Konuşmacı/Sanatçılar / Invited Speakers/Artists

Prof. Dr. Hüsamettin Koçan (Sempozyum Onur Sanatçısı)
Prof. Karaman Kutateladze *(Artist, Professor, Rector at Tbilisi State Academy of Art, founder of Art Villa Garikula*)*

SEMPOZYUM PROGRAMI / PROGRAMME

XIII. Made By Artist
Uluslararası Dijital Çağda Sanat ve Tasarımın Geleceği
Sempozyumu Programı / 1.Gün

SEMPOZYUM 1. GÜN OTURUMLARI

1. OTURUM / YÜZ YÜZE - 17 ARALIK		
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aytül PAPİLA	
13:00 - 13:15	Aytül PAPİLA, Derya ÖZSOY, Emre YETİM	YENİ BİR SANAT ARACI OLARAK SOSYAL MEDYA SANATI: INSTAGRAM SANATI ÖRNEĞİ
13:15 - 13:30	Deniz Can TAŞÇI	YENİ MEDYA SANATI: DÖNÜŞEN SANAT PRATİKLERİ, KURUMLAR VE İZLEYİCİLER
13:30 - 13:45	Gvantsa POTSKHISHVILI Nutsa PAPIASHVILI Nana KUPRASHVILI	THE ROLE OF DOCUMENTATION AND DIGITALIZATION IN WALL PAINTING CONSERVATION: ADDRESSING F
13:45 - 14:00	Deniz HIZ	GELECEK SENARYOLARI İÇİN PARAMETRİK ÇADIR STRÜKTÜRLER
14:00 - 14:15	Sevim KARAALİOĞLU	DİJİTALLEŞMENİN GÖRSEL TASARIM UYGULAMALARINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ VE EĞİTİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
14:15 - 14:30	Şule BAYRAK	KAVRAMSAL SANATTA FOTOĞRAFIN ZAMAN VE BELLEKLE OLAN İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
2. OTURUM / YÜZ YÜZE		
	Oturum Başkanı: Assistant Professor Tamta Shavgulidze	
14:45 - 15:00	Nino MGALOBLISHVILI	"ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IN FASHION DESIGN EDUCATION: NEW PARADIGMS"
15:00 - 15:15	Banu ERŞANLI TAŞ	KURUMSAL KİMLİK VE LOGO TASARIMI İLİŞKİSİNDE YAPAY ZEKA
15:15 - 15:30	Lana KARAIA	MÜZELERDE YAPAY ZEKA: ZİYARETÇİ DENEYİMİ VE KATILIMINI ARTIRMA
15:30 - 15:45	Deniz BABİLİK	GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI SÜREÇLERİNDE YAPAY ZEKA (AI) VE KULLANICI DENEYİMİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ
15:45 - 16:00	Teona BURKIASHVILI, Teo BURKI	VISUAL TRACE OF THE FLOATING SIGNIFIER
3. OTURUM / YÜZ YÜZE		
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ulaş IŞIKLAR	
16:15 - 16:30	Bünyamin ÖZGÜLTEKİN	DOKUMENTA KASSEL 1-15: KONZEPTKUNST
16:30 - 16:45	Füsun ATAMANM Akif YEŞİLKAYA Cihan ATAKUL	OYUN YAZARLIĞIMIZDA AVANGART BİR DAMAR: PANDEMİ SÜRECİNDE İVMELENEN TEKNOLOJİ ETKİSİ
16:45 - 17:00	Emre Ahmet SEÇMEN	SİNEMATOGRAFİDEN DİJİTOGRAFİYE: FİLM TASARIMININ DİJİTALLEŞMESİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME
17:00 - 17:15	Gizem Nur ŞAN	DİJİTALİN OLANAKLARINDA MEKÂN TEMSİLLERİNE BAKMAK: HELLBLADE: SENUA'S SACRIFICE ÖRNEĞİ
17:15 - 17:30	Ali Çağan UZMAN	YÖNETMEN SİNEMATOGRAFİSİNDEN OYUN DİJİTOGRAFİSİNE: GHOST OF TSUSHIMA VE RED DEAD REDEMPTION 2'DE KUROSAWA VE WESTERN TARZI FİLM ETKİSİ
17:30 - 17:45	Ece KUMKALE AÇIKGÖZ	İÇ MİMARLIKTA ÖZ-YÖNETİMLİ ÖĞRENME: SAYISAL TASARIM ARAÇLARI ÜSTÜNDEN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİ ARTIRMAYA YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

XIII. Made By Artist
Uluslararası Dijital Çağda Sanat ve Tasarımın Geleceği
Sempozyumu Programı / 2. GÜN

SEMPOZYUM 2. GÜN OTURUMLARI

1. OTURUM / YÜZ YÜZE - 18 ARALIK		
	Oturum Başkanı: Lana Karaia, Educational Programm Head	
11:00	Işıl ESEN	İmgenin Dolaşımı ve Mimarlık Medyası
11:15	Yüzyil Nevin AYDIN, Arda ÇALIŞKAN	SİMÜLASYON OYUNLARININ KENTSEL PLANLAMA EĞİTİMİNE ETKİSİ: CITIES: SKYLINES 2 ÜZERİNDEN BİR İNCELEME
11:30	Tamta Tamara SHAVGULIDZE	Art in the Age of Visual Digital Reality
11:45	Nagehan Yağmur ŞİMŞEK SÖNMEZ, Ozan GÜNEL	YAPAY ZEKANIN SANATSAL YETERLİLİKTEKİ ROLÜ: YARATICILIK, TASARIM İLKELERİ VE ÖZGÜNLÜK ÜZERİNE BİR İNCELEME
12:00	Baia SIKHARULIDZE	The effects of artificial intelligence and digital technologies on culture, - What path does the new reality take us on?
2. OTURUM / YÜZ YÜZE		
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aytül PAPİLA	
13:15	Seda AKTAŞ	YAZIDAN GÖRÜNTÜYE: PROMPT İLE FİLM ÜRETİMİ
13:30	BURCU TAN, Gülşah KARYAĞDI	AÇIK KAMUSAL ALANLARDA SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT MOBİLYALARI
13:45	Mehmet Sıddık TURAN	Suyun Yakın Geleceğine Çağdaş Sanatın İlgisinin Nedenleri Üzerine
14:00	Eda ARISOY	DENEYSEL ANLATI VE DİJİTAL GERÇEKLİK: VİDEO SANATINDA MEKÂN VE ZAMANIN POST-HÜMANİST ESTETİK YOLUYLA YENİDEN İNŞASI: SWING ÖRNEĞİ BAĞLAMINDA
3. OTURUM / YÜZ YÜZE		
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ulaş IŞIKLAR	
14.30	Serhat ERDEM	SİNEMA VE TELEVİZYONDA TASARIM İLKELERİ: ESTETİK VE İŞLEVSELLİK
14.45	Basri GENÇCELEP	DİJİTAL DÜNYADA YAPAY ZEKÂ VE FOTOĞRAF İLİŞKİSİ
15.00	Kürşat Kaan ÖZKEMAHLI	DİJİTALDEN POST-DİJİTALE FOTOĞRAF
15.15	Murat Han ER	DİJİTAL DÖNÜŞÜM İLE BİRLİKTE FOTOĞRAF SANATINDA YENİ YÖNELİMLER VE TUTUMLAR

	XIII. Made By Artist Uluslararası Dijital Çağda Sanat ve Tasarımın Geleceği Sempozyumu Programı / 2. GÜN ONLINE OTURUMLAR	
	SEMPOZYUM ONLINE OTURUMLAR - 18 ARALIK	
	1. OTURUM	
	Oturum Başkanı: Doç. Orhun TÜRKER	
10:00	Radhwa Amjed ALMULLA, Devrim YÜCEL BESİM	The House as an Exhibition
10:15	Ayda SHAFIEIAN , Devrim YÜCEL BESİM	Façade Ornamentation in Masuleh House
10:45	Oğuz MAKAL	YENİLEBİLİR SANAT VE TASARIM YOLCULUĞU
	2. OTURUM	
	Oturum Başkanı: Doç. Orhun TÜRKER	
11:15 - 11:30	Feyza ASLAN	TAKINTI SANATI VE GÖRÜLMEYEN GÖRÜLENLER: DİJİTAL ÇAĞ İLE KOLEKTİF DESTEK
11:30 - 11:45	Aysun Erzincan Nurcan YILDIZ Demet HANCI	GELENEKSEL MAVİ-BEYAZ İZNİK ÇİNİ DESENLERİNİN ARAŞTIRILIP İNCELENEREK ENDÜSTRİYEL SOFRA SERAMİKLERİNDE ÇAĞDAŞ YORUMLARININ UYGULANMASI
11:45 - 12:00	Gülce Güleycan OKYAY BAYAZİT	THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UNDERSTANDING CULTURAL SIGNIFICANCE: POSSIBILITIES, CONTRIBUTIONS, AND LIMITATIONS
12:00 - 12:15	Aslı Pınar BİKET	MİMARİ TASARIM SÜRECİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI
	3. OTURUM	
	Oturum Başkanı: Doç. Orhun TÜRKER	
12:45 - 13:00	Merve YEŞİL ADA	MODERN RESİMDE SOYUTLAMA: BİÇİM - İÇERİKTE BACH VE SCHÖNBERG
13:00 - 13:15	Cem HAKVERDİ	BELGESEL FİLM YAPIMINDA AKILLI TELEFON KAMERASI KULLANIMI: MIDNIGHT TRAVELER (2019)FİLM ÖRNEĞİ
13:15 - 13:30	Neslihan Dilşad DİNÇ	ÇAĞDAŞ SANATTA IŞIK OLGUSU VE OLAFUR ELIASSON'IN SANATINDAKİ İZLERİ

Online Oturumların Kayıtları İçin **Buraya Tıklayınız.**

DİJİTAL DÖNÜŞÜM İLE BİRLİKTE FOTOĞRAF SANATINDA YENİ YÖNELİMLER VE TUTUMLAR

1. Murat Han ER*

[1]Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf Bölümü, 0000-0002-3896-2796

**Sorumlu yazar: murathan.er@atauni.edu.tr*

ÖZET

Bu çalışma, dijitalleşme sürecinde çağın fotoğraf estetiği üzerindeki etkilerini ve yapay zeka gibi dijitalleşme araçlarının fotoğraf sanatındaki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Dijitalleşme ile başlayan dönüşüm, sanatın tüm disiplinlerinde olduğu gibi fotoğrafta da estetik normları yeniden şekillendirmiş, fotoğraf sanatçılarına yeni ve oldukça yaratıcı imkanlar sunarak fotoğraf sanatının toplumsal ve kültürel boyutlarını dönüştürmüştür. Çalışmada, dijitalleşme bağlamında fotoğrafın teknik, estetik dönüşümü, bu dönüşümün fotoğraf sanatına etkisi yapay zeka, sosyal medya, görüntü işleme gibi yaratım süreçlerindeki rolü üzerinden ele alınacaktır. Yöntem olarak ise, fotoğrafın tarihsel ve estetik dönüşümü ile ilgili yapılan literatür incelemesi ve çeşitli sanatçıların eserleri üzerinden değerlendirmeler yapılacaktır. Bu doğrultuda bu araştırmada, çalışmalarında dijital manipülasyon tekniklerini, sosyal medyayı kullanan sanatçılar ve yapay zeka destekli çalışan sanatçılara ve bu sanatçıların çalışmalarına yer verilecektir.

Çalışmanın kapsamı, dijital dönem ile birlikte fotoğraf sanatındaki değişen tutum ve uygulamaların etkilerini içermektedir. Fotoğraf tarihi boyunca sanatsal döneme göre birçok yöntem ve uslup ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çalışmada fotoğraf üretiminde bir ifade biçimine dönüşen dijital araçların kullanım yöntemlerine odaklanılacaktır. Çalışmada sınırlılık olarak, yapay zekanın ve dijitalleşmenin fotoğraf sanatı üzerindeki tüm etkileri yerine, sanatçıların dijitalleşme ile birlikte yönelimlerini ve tutumlarını temel almıştır. Bu çalışma, dijitalleşme ve fotoğraf bağlamında, yapay zeka, sosyal medya, görüntü işleme gibi çeşitli dijitalleşme araçlarının fotoğraf estetiği ve sanatçılar üzerindeki etkilerini anlamak ve değerlendirmek için bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Fotoğraf, Sanat Fotoğrafı, Dijital Fotoğraf, Dijital Sanat

NEW TRENDS AND ATTITUDES IN PHOTOGRAPHY ART WITH DIGITAL TRANSFORMATION

1. Murat Han ER*

[1] Atatürk University, Faculty of Fine Arts, Photography Department, Erzurum, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3896-2796

**Corresponding author: murathan.er@atauni.edu.tr*

ABSTRACT

This study aims to examine the effects of the digitization process on the aesthetics of contemporary photography and the role of digitization tools, such as artificial intelligence, in photography art. The transformation that began with digitization has reshaped aesthetic norms in photography, as in all artistic disciplines, offering photographers new and highly creative opportunities while transforming the social and cultural dimensions of photography art. The study will address the technical and aesthetic transformation of photography within the context of digitization and the impact of this transformation on photography art through the role of creation processes such as artificial intelligence, social media, and image processing. As a method, the study will conduct a literature review on the historical and aesthetic transformation of photography and make evaluations based on the works of various artists. In this regard, the research will feature artists who use digital manipulation techniques and social media in their works, as well as artists who work with AI-supported technologies.

The scope of the study includes the effects of changing attitudes and practices in photography art in the digital era. Throughout the history of photography, many methods and styles have emerged in line with artistic periods. However, this study will focus on the methods of using digital tools, which have become a form of expression in photography production. As a limitation, the study will focus on the attitudes and tendencies of artists in response to digitization, rather than all the effects of artificial intelligence and digitization on photography art. This study aims to provide a framework for understanding and evaluating the effects of various digitalization tools, such as artificial intelligence, social media, and image processing, on photography aesthetics and artists in the context of digitization and photography.

Keywords: Art, Photography, Art Photography, Digital Photography, Digital Art

GİRİŞ

Sanat, tarihsel süreç boyunca her dönemin kendi yeniliklerine göre evrilmiş ve sanatsal üretim yöntemleri, estetik algı derinden etkilenmiştir. Teknik imkanlar ve teknolojik gelişmeler de bu dönüşümün bir parçasıdır. Teknoloji dijitalleşmenin önünü açarak sosyal, kültürel ve sanatsal bir çok alanı dönüştürmüştür. Sanatın hemen hemen tüm disiplinlerini etkileyen dijitalleşme fotoğraf alanında da önemli bir yapı değişimine yol açarak yeni yöntemlerin geliştirilmesine neden olmuştur. Dijitalleşme ve teknolojik imkanlarla hayatımıza giren yeni araçlar analog yöntemlerin yerine geçerek fotoğrafta estetiği ve formu etkileyerek yeni ufuklar açmıştır. Çeşitli fotoğraf işleme programları, yapay zeka, sosyal medya, dijital arşiv, internet gibi araçlar sanatçılara yeni ifade biçimlerini çıkaracakları zeminler hazırlamıştır.

Bu çalışma, dijitalleşmenin fotoğraf sanatı üzerindeki etkilerini estetik ve biçimsel olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, yapay zeka, sosyal medya, dijital arşiv, internet gibi araçların sanatçının yaratım sürecindeki rolüne odaklanacaktır. Dijitalleşen fotoğrafın ulaştığı bu evrimin, teknik ve estetik olarak geçirdiği dönüşüm ve yaşanan bu dönüşümün sanatçıların üretimlerine yansımaları değerlendirilecektir. Bu araştırmanın yöntemi, fotoğrafın dijitalleşme içerisinde geçirdiği tarihsel süreç ele alınarak yaşanan gelişmelerle birlikte estetik ve teknik değişim literatür incelemeleri yapılarak incelenecektir. Ayrıca dijital araçları birer ifade biçimi olarak kullanan sanatçıları ve bu sanatçıların eserlerinin analizi bu çalışma kapsamında değerlendirilecektir.

2. Fotoğrafın Doğuşu

İlk fotografik görüntü, 1826 yılında Nicéphore Niepce tarafından uzun bir pozlama sonrasında ortaya çıkmıştır. Ancak fotoğrafın keşfedilesinin temelini oluşturan araç ve teknikler çok daha eskiye dayanır. Örneğin fotoğraf makinesinin atası olan camera obscuranın varlığı fotoğrafın keşfinden yüz yıllar öncesine uzanır. Gümüş nitrat gibi ışığa duyarlı kimyasalların keşfi ise fotoğrafa giden yolun ilk adımlarıdır. Niepce'le başlayan ilk görüntü Louis Daguerre'in Daguerreotype'ı ile gelişmeye devam eden fotoğraf, fizik, kimya gibi bir çok alandan bilim insanın ilgisini çekerek bu alanda uzun araştırmalar yapmalarına yol açmıştır. Fotoğrafın doğanın görüntüsünü kusursuz olarak ve çok hızlı bir şekilde kopyalayabilme özelliği adeta bir devrim yaratmıştır. Ortaya çıkması oldukça yeni olan bu araç hayatın bir çok alanına girmiştir.

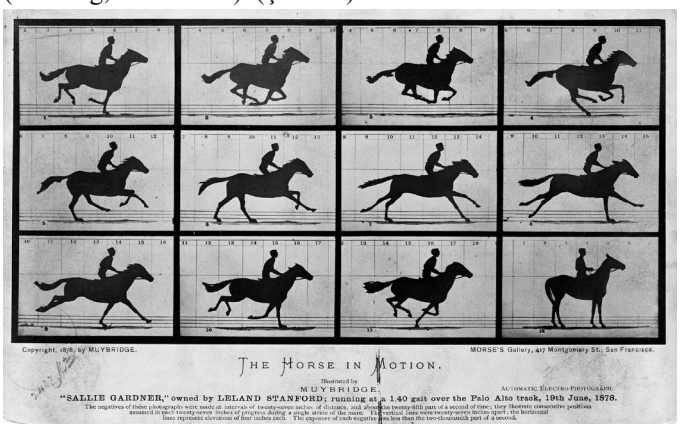
Buna rağmen bazı çevreler fotoğrafı tamamen ya da kısmen reddetmiştir. Ortaya çıkan bu yeni icat bazı çevrelerde, dini gerekçelerle kınanmıştır. Bu kınamalardan birine dönemin bir Alman gazetesinde rastlanır; 'Geçici yansımaları yakalama arzusu sadece imkansız değil,…bu arzunun kendisi bile küfürdür. Tanrı, insanı kendi suretinde yarattı ve insan yapımı hiçbir makine Tanrı'nın suretini sabitleyemez...' Bunun yanı sıra fotoğrafın artık bir gerçek olduğu inkar edilemezdi. Daguerreotype'ın duyurulmasıyla birlikte, benzer alanlarda çalışan çok sayıda mucit de kendilerinin de ışıkla görüntü ürettiklerini iddia ederek ortaya çıkmıştır (Miller, 1974, s.26). Ayrıca bu reddediş sanat ortamı için de geçerlidir. Fotoğrafın bu ilk yıllarında sanatçılar bu yeni araca oldukça mesafeli yaklaşmıştır. Bir kısmı tamamen reddederken bir kısmı bu yeni aracı çalışmalarının bir parçası, yardımcısı olarak kullanmıştır.
Fotoğrafın icadı sanat ortamını oldukça sarsmıştır. Ünlü ressam, Paul Delaroche'un, (söyleyip söylemediği kesin olmamakla birlikte) biraz şaşkınlık içinde, "Bugünden itibaren resim ölmüştür." diye haykırması asında sanat ortamının durumunu göstermektedir (Miller, 1974, s.22). Fotoğrafın icadından itibaren, fotoğrafın en çarpıcı özelliklerinden biri yayılma hızı olmuştur. 1839'da Avrupa'da ortaya çıkmasından sonra, fotoğraf yaklaşık yirmi yıl içinde dünyanın her köşesine ulaşmıştır (1850'lerin ortalarına kadar) (Bate, 2013, s.222). 1850'lere gelindiğinde, Amerika'da üç milyondan fazla daguerreotip üretilmişti. Aynı dönemde, Londra Üniversitesi fotoğrafçılığı müfredatına dahil etmişti (Miller, 1974, s.26).

Günümüze kadar fotoğraf hem teknik olarak hem de içerik olarak değişimini sürdürmüştür. Bu gelişmeler Henry Fox Talbot'ın 'Calotype' negatif pozitif yönteminden André-Adolphe-Eugène Disdéri'nin 'carte de visite' yöntemini bulması gibi son derece önemli teknik gelişmelerin olduğu bir sürecin başlangıcı olmuştur. Ayrıca panoramik fotoğraf makinesinin icadı ile geniş görüntülerin yakalanabilir olması, ilk sosyal belgesel fotoğrafların çekilmesi, stereoskopik görüntü ve hareketli görüntünün keşfi gibi yeni yöntem ve teknikler süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Bu adımlar fotoğrafın dijitalleşme sürecine kadar hem fotoğraf makinelerinin teknik anlamda gelişimlerini hem de fotoğrafın kendi varlığını dönüştürdüğü yenilikleri içerir.

Örneğin, Tuğal, fotoğrafın dijitalleşme sürecine kadar yaşanan sanal gerçeklik ve dijitalleşmenin temellerinde panoramik görüntünün ve stereoskopik görüntünün olduğunu belirtir. Panoramik görüntüler, izleyicinin mekânı veya anlatılan olayı sanki oradaymış gibi deneyimlemesini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu eserler, izleyiciyi merkeze alarak, her yönüyle algılamasına olanak tanır (Tuğal, 2018, s.80). Friedrich von Martens, 1845'te bu icadın patentini alır. Kurmalı bir düzenek objektifi 150 derecelik bir açıyla döndürür. Bu hareket boyunca tüm yüzeyi objektife eşit uzaklıkta olacak şekilde bükülen metal levhaya görüntü kaydedilir (Hacking, 2015 s.32).

Diğer bir uygulama olan İngiliz Fizikçi Sir Charles Wheatstone tarafından bulunan Stereoskopik izleme ise, bir görünümün iki farklı açıdan çekilmiş iki ayrı fotoğrafının, görsel derinlik duygusu verecek şekilde izlenmesi ile elde edilen bir görüntüleme yöntemidir. Stereoskopik fotoğrafın temelinde, bir standart olarak belirlenmiş 64 mm aralığa sahip iki objektif ile çekilmiş iki fotoğrafın izlenmesi yatar (Tercan, 2003, s.2). Günümüz dünyasında iletişim ve dijital görüntü teknolojileri ile birleşen bu yöntemde beyin yoluyla algısal yanılsama sonucu görsel olarak oluşan etki, sanal gerçeklik çalışmalarının temel adımlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Tuğal, 2018, s.80). Fotoğrafın icadı, topluma yeni bir resmetme ve çoğaltma tekniği kazandırmış ve hızla yayılmıştır. Fotoğraf, nesneleri yüzey üzerine saniyenin küçük dilimlerinde aktarabilmesinin yanı sıra, bu anları durağan bir görüntü olarak sabitlemesi de oldukça önemlidir (Kılıç, 2012, s.193). Bu küçük zaman dilimlerinin

fotoğraflanması da bizi hareketli görüntüye götürmektedir. Hareketli görüntünün mucidi ise Eadweard Maybridge'tir.
Muybridge, hareket halindeki atların görüntülerini yakalamak amacıyla yaptığı denemeleri 1876 yılında daha da geliştirmiştir. Bu süreçte, pozlama hızını artırmak için çeşitli kimyasallar ve yeni ekipmanlar kullanmıştır. Çekimlerde bazen 5-6 bazen de 12 kamerayı aynı anda kullanıyordu. Muybridge, ilk aşamada mekanik obtüratörlerle, daha sonra ise hayvanın hareketiyle tetiklenen motorlu obtüratörlerle çalışmalarını sürdürmüştür (Hacking, 2015 s.145). (Şekil 1.)

Şekil 1. Muybridge'in Hareketli Atları, 1878 (en.wikipedia.org)

Martens'in panoramik fotoğraf makinesi, Wheatstone'un stereoskopik görüntüsü, Maybridge'in hareketli görüntüsü, baskı sistemleri, 35mm fotoğraf makinesinin ortaya çıkışı, filmlerin gelişmesi gibi gelişimlerin yanında fotoğrafın dijitalleşmesi de görüntü dünyası için bir dönüm noktası oluşturmuştur. Dijital dönemle birlikte fotoğraf kendine daha geniş bir alan yaratmıştır. Fotoğrafın teknik olarak üretimi hızlanmış ve maliyetleri düşmüştür.

Dijital teknolojinin fotoğraf ekonomisine olan etkisi tartışmasızdır. Örneğin, 2009 yılında Fransa'da dijital fotoğraf makinesi satışları 5 milyon adede ulaşmıştır. 2007 yılında ise dijital fotoğraf makinesi sektöründe lider konumuna gelmiştir. Aynı dönemde, analog fotoğrafçılık sektörü ise sınırlı bir kitle tarafından kullanılmaya devam etmiştir (Bajac, 2011, s. 97).

3. Fotoğrafın Dijitalleşmesi

Fotoğraf bulunuşundan günümüze tarihsel süreç içerisinde ele alındığında, araçsal, sanatsal ve belgesel amaçlarla oldukça geniş bir alanda kullanılmıştır. Ayrıca günün getirdiği teknolojik dönüşümle birlikte fotoğrafın teknik, biçim ve formu da dönüşüme uğramıştır. Dijitalleşme ile birlikte fotoğrafın üretim ve görüntüleme pratiği değişmiştir. Fotoğraf gümüş taneciklerini oluşturan grenlerden rakamlardan oluşan bir veriye dönüşmüştür. Dijital görüntünün hızlı bir biçimde dolaşıma çıkması, görsel kültürün ve toplum üzerinde önemli bir etki de yaratmıştır.

Dijital görüntü tarihsel olarak ele alındığında ilk dijital görüntünün ortaya çıkışı, 1957 yılında Russell Kirsch'in oğlunun fotoğrafını 176×176 piksellik boyutunda dijital bir görüntü olarak taramasına dayanır. (Şekil 2.) İlk dijital fotoğraf makinesinin bulunuşu ise 1975'te Eastman kodak mühendisi olan Steva Sasson tarafından gerçekleştirilmiştir (Smith, 2018, s.215). (Şekil 3.) Sasson'un geliştirdiği bu dijital makine 3.6 kg ağırlığındaydı ve 100X100 piksellik bir fotoğraf çekebiliyordu. 1839 yılı, fotoğrafın icadı değil, yöntemlerinden birinin yayılmasının başlangıcıdır. Benzer şekilde, dijital fotoğrafçılık çağının başlangıcı olarak, Sony firmasının 1981 yılında geliştirdiği ilk dijital makine olan Mavica'nın piyasaya sürülme tarihini kabul edebiliriz (Bajac, 2011, s. 98).

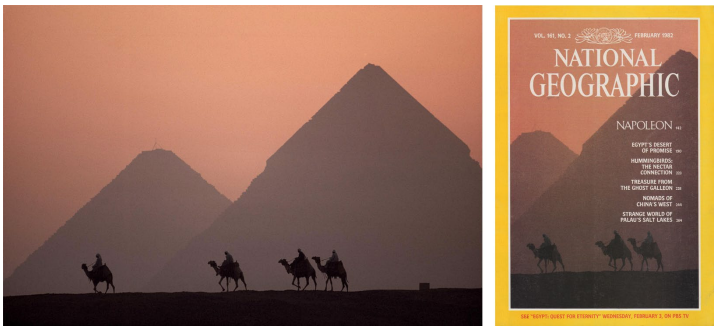
Şekil 2. İlk Dijital Görsel, Russell Kirsch'in oğlu Walden, 1957 (wikipedia.org)

Şekil 3. Steva Sasson'un Dijital Fotoğraf Makinesi (wexphotovideo.com)

Dijital fotoğraf makinelerinin temel bileşeni olan ikili akım cihazı 1969 yılında Bell Laboratuvarları'nda George E. Smith ve Willard Boyle tarafından icat edilmiştir. 1975 yılında, bu teknoloji renkli görüntü elde edebilecek şekilde geliştirilmiştir. 1988 yılında ise Fuji, tamamen dijital ilk tüketici fotoğraf makinesi olan DS-1P'yi üretmiştir. Bu gelişmelerle birlikte takip eden otuz yıllık sürede dijital fotoğraf makineleri önemli ölçüde gelişmiştir (Smith, 2018, s.215).

Ayrıca ilk dijital manipülasyon tartışmaları ortaya çıkmaya başlamıştır. 1982 yılında National Geographic dergisinin kapağında yayınlanan Giza piramitlerinin bir fotoğrafı, dijital görüntü manipülasyonuyla ilgili tartışmaları alevlendirmiştir (Şekil 4.) Bu fotoğraf, kapak tasarımına uyum sağlamak amacıyla dijital olarak değiştirilmiştir. Bu olay, dijital fotoğrafçılığın etik boyutları hakkında süregelen bir tartışmayı başlatmıştır (Smith, 2018, s.215). 1994 Time Dergisinin Haziran sayısında da benzer bir manipülasyona rastlanmıştır. Dergi kapağında O.J. Simpson'un özellikle karartılarak oluşturulan manipüle edilmiş bir fotoğrafı yayınlanmıştır (Şekil 5.)

Şekil 4. 1982 yılında National Geographic Dergisinin Kapağı ve Giza Piramitlerinde Çekilen Orijinal Görüntü. (medialawclass.net)

Şekil 5. 1994 Time Dergisi Haziran Sayısı; Sol tarafta orijinal fotoğraf, ortada aynı fotoğrafı manipülasyonsuz yayınlayan Newsweek Dergisi ve en sağda kapağında Simpson'un özellikle karartılarak oluşturulan manipüle edilmiş bir fotoğrafı yayınlayan Time Dergisi (medialawclass.net)

D. Bate (2013, s.232) fotoğrafçılığın bilgisayar sistemleri içindeki konumunun kimilerinin 'post-fotoğrafçılık' durumu dediği şeye olanak tanıdığını belirtmiş ve fotoğrafın 'ölümü' ister analog eskime ister fotoğrafın medya kanallarında yitimi anlamlarına gelsin, perspektif sisteminin temel ilkeleri bilgisayar sistemlerine aktarıldığı anda ilan edildiğini aktarmıştır. Ancak, yine de dijital fotoğrafların gerçeklik etkisini kısmen 'kaybetmiş' olmalarının önemli bir gedik açmadığını da sözlerine eklemiştir.

Aslında 1970'den beri fotoğraf analizinin öncüleri arasında yer alan Viktor Burgin, 1980 lerin sonunda sembolik olarak, "fotoğrafa veda"sını açıklamıştır (Bajac, 2011, s. 102). Bajac'a göre dijital teknolojinin doğası, fotoğraflara yapılan müdahalelerin algılanmasını zorlaştırarak, olayları 'kesinlikle gerçekleşti' algısından 'belki oldu' şüphesine dönüştürmektedir. Bu durum, her görselin belirli bir mesafeden sorgulandığı bir şüphe çağının başladığını göstermektedir. Ayrıca, dijitalin ortaya çıkmasıyla fotoğrafçılık, genel görüntü düzenine girmiştir. Doğrulama gereksinimi prensibinden ayrılan ve otoritesini kaybeden fotoğrafçılık, günümüzde gerçeklikle olan ilişkisini yeniden gözden geçirmek durumunda kalmıştır (Bajac, 2011, s. 104, 117)

Dijitalin ortaya çıkmasıyla birlikte fotoğrafın ölümünün ilanı bir anlamda fotoğrafın doğuşuyla birlikte bazı çevrelerin resmin ölümünü ilan etmesine benzemektedir. Fotoğrafla birlikte ne resme veda edildi ne de dijitalle birlikte fotoğrafa veda edilecektir. Sanat pratikleri her dönemde çeşitli kırılma noktalarını yaşamıştır ve her kırılmada kendini bu kırılmaları kapsayacak şekilde evrilmektedir.
Fotoğraf endüstrisinin geçirdiği dönüşümler, yeni biçimler ve kullanım alanları icat etme kapasitesini ortaya koymaktadır. Bu ardışık evrimler, fotoğraf imgesinin sürekli yenilenmesine ve modernliğini korumasına katkı sağlamıştır. Dijital devrim de bu sürecin bir parçasıdır. Dijital teknolojiler, yalnızca endüstriye değil, fotoğrafçılık pratiğine de canlılık kazandırmıştır. Fotoğrafı daha erişilebilir hale getiren dijitalleşme, fotoğraf eyleminin duygusunu ve görüntünün aurasını dönüştürerek, fotografik imgenin demokratikleşmesine katkıda bulunmuştur (Bajac, 2011, s. 125).

4. Dijitalleşme Süreçleri ile Birlikte Fotoğraf Sanatında Değişen Yaklaşımlar

Ortaya çıkışıyla birlikte adeta bir devrim yaşatan dijital fotoğraf, analog sisteme olan ilgiyi azaltmış ve analog sistemlerden dijitale geçiş hızlı bir biçimde gerçekleşmiştir. Bu dönüşüm, fotoğrafı hem teknik hem de kavramsal olarak değişime uğratmıştır. Teknik ve kavramsal olarak yaşanan bu dönüşüm, sadece fotoğrafı değil sanatın bütün disiplinlerini, sosyal yaşamın bütün alanlarını derinden etkilemiştir. Dijitalle birlikte fotoğraf, fotoğraf amatörleri ve profesyonelleri tarafından üretilen bir pratikten toplumda herkesin yapabileceği bir forma dönüşmüştür.

Yaşanan bu dönüşümün içerisinde fotoğrafçıda bilinçli/bilinçsiz, zorunlu/istekli yeni bir yönelim oluşur. E. İkizler'de (2007, s.9) fotoğrafçının çağa ayak uydurmasının zorunluluğundan bahseder. Teknolojik gelişmelere paralel olarak kullanılan malzemeler değişime uğradığını ve fotoğrafçının bu değişimi izlemek ve çağa ayak uydurmak zorunda olduğunu belirtir. Ayrıca, malzemeler değişime uğrasa da 'ışıkla çizme' mantığının aslında her zaman aynı kalmaya devam edeceğini ve bir fotoğrafçı için en değerli kazanımın, bu mantığı kavramış olmakta yattığını özellikle vurgular.

Dijital çağda, fotoğraf çekim süreci, diğer işlemlerle benzerlik göstererek, modern kullanım ve ihtiyaçlara daha uyumlu hale gelmiştir. Dijital görüntüler, analog fotoğraflarla karşılaştırıldığında, biçimlendirme ve esneklik açısından önemli özelliklere sahiptir. Ayrıca, dijital zincire kolayca entegre edilebilen bu görüntüler, bilişim teknolojileri tarafından yönetilen depolama kapasitelerinden de faydalanmaktadır (Bajac, 2011, s. 104).

Dijitalleşme ile birlikte belgeleme anlayışlarındaki değişimin yanı sıra sanatçıların da sanatsal anlamda ifade biçimleri değişmiştir. Örneğin, Ruud Van Empel'in çalışmalarının üretim süreci, başlangıçta tamamen planlanmış bir sonuca sahip olmaktan ziyade, zaman içinde gelişen ve nihai görüntüye ulaşan bir yapıya sahiptir. Sanatçı üretim sürecinde oldukça esnek bir yaklaşım benimseyerek, eserlerinin üretim zamanı içerisinde gelişmesine olanak tanır (Er, M.H., 2022 s. 88). Empel, çalışmalarını daha önce fotoğrafladığı görüntülerden oluşturduğu bir arşivi kullanarak ortaya çıkarır. Fotoğraflarında kullandığı her nesne görüntüsü, aslında daha önce çekmiş olduğu görsellerden sağlanır. (Şekil 6.)

Şekil 6. Ruud Van Empel, World#32 / 2008 (ruudvanempel.nl)

Empel'in bu sanatsal tavrı içerisinde kendi arşivini kullanmasını Thomas Ruuf'un 'Jpeg'ler isimli serisinde bir düzeyde değiştiğini görüyoruz. Ruff'un 2004 yılında başlattığı ve 155'in üzerinde görüntü içeren 'Jpeg' serisi, büyük ölçüde internetten alınan ve dijital dokusu belirginleşecek şekilde büyütülen karelerden oluşmaktadır. (Şekil 7.) Bu eserler, izleyiciyle olan mesafesine bağlı olarak hem simgesel hem de kavramsal anlamlar taşımakta ve aynı zamanda resimsel bir uygulamaya da atıfta bulunmaktadır (Bajac, 2011, s. 97).

Şekil 7. Thomas Ruuf, jpeg ny01, 2004, (thomasruff.com)

Dijitalleşme ile birlikte hayatımıza giren taşınabilir kameralar ve cep telefonları belgeleme ve fotoğraflamayı oldukça kolaylaştırmıştır. Kişisel sıradan ve hayatın akışı için gerekli görüntülemeler için kullanılan akıllı cep telefonları kameraları sayesinde görüntüleme ile ilgilenen profesyonellerin ekipmanları arasına girmiştir.

Örneğin, akıllı telefon teknolojisindeki ilerlemeler, fotoğrafçıların telefonlarıyla, baskı kalitesine uygun fotoğraflar çekmesine olanak sağlamıştır. Michael Christopher Brown, 2011 yılında Libya'daki çatışmaları fotoğraflarken, SLR makinesi hasar görünce, iPhone'uyla çekim yapmaya devam etmiştir. Aslında telefonunun küçüklüğü, süjelerine ve olaylara daha da yakınlaşmasını sağlamıştır (Smith, 2018, s.215). (Şekil 8.)

Şekil 8. Michael Christopher Brown, Libya, 2011 (vanityfair.com)

Dijitalin bir araç olarak kullanıldığı diğer bir teknoloji internettir. Postmodernizm, kitle iletişim araçlarındaki görüntülerin etkilerini sorgulamak amacıyla "kendine mal etme" (appropriation) yöntemini kullanırken, post-internet sanatçıları da çağdaş görsel kültürdeki yaygınlıklarını ortaya koymak için dijital medya estetiğini benimsemektedir. Stok görüntüler, kurumsal markalaşma unsurları, emojiler, GIF'ler ve 'caps'ler; Tumblr, Instagram ve Facebook sayfalarının kişiselleştirilmesi gibi ögeler bu bağlamda rol oynamaktadır. Örneğin, Kate Steciw, Constant Dullaart ve DIS Kolektifi, çalışmalarında stok görüntüleri kendilerine mal etmiş veya DIS örneğinde olduğu gibi bu tür görüntüler yaratmışlardır. Bu sanatçılar, günlük yaşamın her yerinde bulunan bu görsellerin güzel sanatlar bağlamında yeniden sunulduklarında nasıl yeni bir kültürel ve ekonomik değer kazandıklarını araştırmaktadır (Lewis, 2018, s.141).

İnternet ve kendine mal etme anlayışı bağlamında çalışmaları içeren başka bir örnekte Micheal Wolf'un, A Series of Unfortunate Events 'Talihsizlikler Serisi'dir. (Şekil 9.) Wolf bu serisinde, internet üzerinden Google Sokak görüntülerini, bir anlamda kendine mal etme yöntemi ile bir arşiv olarak kullanır. Fotoğrafçının yerinden

kalkmadan koltuğunda oturarak gerçek sokak görüntülerini fotoğraflıyor olması dijitalleşmenin bir araca dönüşümünün en iyi örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Şekil 9. Michael Wolf, A Series of Unfortunate Events #07, 2010, (artsy.net)

Dijital çağ, sanatın üretim ve dolaşım biçimlerinde köklü değişiklikler yaratmıştır. Hızla gelişen yeni teknolojiler, sanatçılara geniş çalışma olanakları sunarken, aynı zamanda çevrimiçi ve çevrimdışı yaşamın dinamiklerini derinden etkilemiştir. İnternete her gün bir milyardan fazla görüntünün yüklendiği göz önüne alındığında, fotoğraf, post-internet sanatında merkezi bir rol oynamaktadır. Sanatçılar, bir görüntünün çevrimiçi platformlara yüklendiğinde kazandığı yeni anlamlar ve "yaşam" süreçlerini araştırmaktadır. Bu süreçte, görüntü yığınlarının kültürel ve psikolojik etkileri ile internetin, fotoğrafı sanatsal bir ifade aracı olarak algılama biçimimizi nasıl dönüştürdüğü incelenmektedir. Birçok post-internet sanat çalışması, çevrimiçi erişilebilir görüntülerin devasa hacmi karşısında hissedilen endişeleri ele almaktadır. Penelope Umbrico'nun, çevrimiçi kaynaklardan oluşturduğu fotoğraf yerleştirmeleri, dijital fotoğraf topluluklarının üretim kapasitesini ve içerik hacmini vurgulamaktadır. Erica Scourti ise, Google'ın "Görüntülerde Ara" özelliği gibi araçları sanatsal pratiğinin bir parçası olarak kullanarak, çevrimiçi yayımlanan kişisel görüntü bolluğunun ortasında bireysel kimliğin nasıl korunabileceğini araştırmaktadır (Lewis, 2018, s.140, 141).

Geleneksel sanat, çağın dönüşümüne ayak uydurmak ve varlığını sürdürebilmek için dijitalleşme sürecine adapte olmak zorunda kalmıştır. Daha geniş bir perspektifle değerlendirildiğinde, dijital sanat, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi amacıyla teknolojinin bir araç olarak kullanıldığı bir sanat formu olarak tanımlanabilir ve tüm sanat disiplinlerini kapsar. Sanatçının geleneksel yöntemlerle kullandığı tüm malzemeler, dijital formlara dönüşerek yeni bir iletişim dili oluştururken; bu sürece ışık, ses, hareket, internet, bilgisayar programları, arayüzler, yapay zekâ ve makine öğrenimi gibi teknolojik bileşenler eklenmiştir. Sanat, her ne kadar tüm bu teknolojik araçların ötesinde, tinsel ve ruhsal bir olgu olarak duyguları ve duyuları etkileme yeteneği taşısa da, günümüzde sanal gerçeklik teknolojileri ve yeni medya araçlarının kullanıldığı dijital sanat, daha geniş, yoğun, keskin ancak aynı zamanda geçici ve kolay tüketilebilir bir etki alanı yaratmıştır. Bununla birlikte, post-dijital çağda sanat eserleri, dönüşüm yeteneğini koruyarak varlığını metaverse ve NFT platformları üzerinden sürdürmeyi başarmış; kendi özerk alanını ve ekonomik bağımsızlığını ilan etmiştir (Vargün, 2023, s.50).

5. Yapay Zeka Çağında Fotoğraf

Tarihsel gelişimine bakıldığında yapay zekânın temellerinin insanoğlunun hayal gücüne dayandığı görülür. İnsanoğlunun hayal etmesiyle başlayan süreç, yaşamı olumlu-olumsuz şekillendirmiştir. Bunun bir sonucu olarak farklı birçok disiplin gibi sanat alanında da yükselen bir ivme kazanarak; gelişimine, değişimine devam etmektedir. Sanat alanında yaşanmaya devam eden bu evrim; fotoğraf sanatını da derinden etkilerken, yapay zekâ uygulamaları ile yeni nesil fotoğraf üretiminin temellerini oluşturmaya başlamıştır (Özkemahlı, & Er, 2024, s.126).

Günümüzde yapay zekâ, resim, şiir, tasarım ve müzik gibi insan duyarlılığını gerektiren alanlarda temel düzeyde taklit ve yaratım yeteneğine ulaşmıştır. Stanford Üniversitesi'nden Profesör Li Feifei 'nin belirttiği gibi: "Şu anda yapay zekâ çağının en yüksek dalgasının üzerindeyiz. Yapay zekâ çağının kapsamı ve ölçeği, tarihimizdeki diğer geçiş dönemlerinden daha derin olacaktır. Yapay zekâ, her endüstriyi ve toplumu kökten değiştirme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, yapay zekânın yaratıcıları ve tasarımcıları, insanlığı geniş bir şekilde temsil etmelidir. İnşa edilmekte olan yeni bir dünyaya adım atıyoruz. Bu yeni teknolojinin yaratıcıları olarak, yapay zekânın yaşamlarımız üzerinde olumlu bir etki yaratmasını sağlamak kolektif sorumluluğumuzdur" (Han, 2021, s.1025). Yazılım uygulamaları, bir medyumu simüle ederken, onun işleyiş süreçlerini, karar verme mekanizmalarını, geleneklerini ve medya pratiğini oluşturan süreçleri ödünç alır veya miras edinir. Günümüzde, tüm eski medya türlerini bilgisayarlar ve yazılımlar aracılığıyla hem simüle edebildiğimiz hem de geliştirebildiğimiz bir dönemde yaşamaktayız. Ancak, bu durumun yalnızca bir "meta-medyum" olarak nitelendirilebileceği bir indirgemecilik seviyesine ulaşmaktan oldukça uzaktayız. Böyle bir yaklaşımdan kaçınılması gerektiği gibi, yazılım çalışmalarının fotoğrafın bugünkü durumunu şekillendirmedeki kritik rolü de göz ardı edilmemelidir (Çetin, 2022, s.226).

Yapay Zekâ'yı kullanarak iş üreten sanatçılar bu süreci bir araç olarak görmekte ve yapay zekâyı üretim yapacakları bir araca dönüştürmüşlerdir. Yapay zekâ ile ilgilenen isimlerden biri Mario Klingemann'dır. Klingemann çalışmalarını, çeşitli yazılım ve algoritmalar, derin öğrenme ve yapay zeka üzerinden gerçekleştirir. (Şekil 10.) Bu enstrümanlarla algılama süreçlerini sorgular.

Şekil 10. Mario Klingemann, İnvolution #10, 2024 (katevassgalerie.com)

Mario Klingemann'ın "Involution" adlı eseri, ünlü Macar fotoğrafçı André Kertész'in doğumunun 130. yıl dönümünü anmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu çalışma, Kertész'in 1920'ler ve 1930'larda realizme meydan okuyan sürrealist fotoğrafçılar arasında yer aldığı "Distortions" serisinden ilham alan benzersiz eserlerden oluşmaktadır. Kertész'in çarpıtmaları, izleyicilerin özellikle insan vücudunun temsili ve anlamı konusundaki algılarını sorgulamalarını ve merak etmelerini sağlamıştır. Klingemann, sentetik olarak oluşturulmuş ve algoritmik olarak işlenmiş görseller kullanarak, gerçekliğin algılanışının özünü yakalamayı hedeflemektedir (katevassgalerie.com).

Anna Ridler ise bilgi sistemlerinin ve teknolojilerinin dünyayı anlama süreçlerindeki yaratımını inceleyen bir sanatçı ve araştırmacıdır. Özellikle doğal dünyaya ilişkin kavramlara odaklanan Ridler, yeni ve özgün anlatılar oluşturmak amacıyla bilgi ve veri koleksiyonlarıyla, özellikle de veri setleriyle çalışmaktadır (annaridler.com).

"Various and Casual Occursions," Sofia Crespo ve Anna Ridler'ın ilk ortak çalışması olup, her iki sanatçının da doğal tarihe olan ilgisini yansıtmaktadır. "Occursion" terimi, artık kullanılmayan bir kelime olup, şeylerin bir araya gelmesini ifade eder. Bu eser, orijinal veri setini, eğitim sürecini ve çıktıyı tek bir katmanlı görüntüde birleştirerek, sanatçıların yapay zekâ ile üretim sürecine ve bunun doğal dünya ile ilişkisine olan sürekli ilgisini ortaya

koymaktadır. Eserde, sanatçıların kendi pratiklerinden, alternatif fotoğrafçılık biçimlerinden ve veri ile algoritmaların etkileşimi yoluyla nihai kompozisyondan kaynaklanan birden fazla, eşzamanlı "occursion" bulunmaktadır. Projenin büyük bir kısmı, sadece sinir ağları değil, aynı zamanda en eski kamerasız fotoğrafçılık tekniklerinden biri olan fotogramlar gibi farklı dijital ve analog deneysel fotoğrafçılık biçimlerini keşfetmeye odaklanmıştır. Karel Doing tarafından öncülük edilen bir teknik kullanılarak, sanatçılar, Lizbon ve Londra'daki bahçelerinden aldıkları bitkilerdeki klorofili kullanarak, kimyasal madde kullanmadan görüntüleri geliştirmişlerdir. Ortaya çıkan fotofloral izler, flora, kimyasallar ve ışığın etkileşimlerinin izlenimleri olup, dijitalleştirilerek sinir ağları için giriş verisi olarak kullanılmış ve böylece ortaya çıkan eserlere hibrit bir boyut eklenmiştir. Her iki sanatçı da teknolojileri ve bunların nasıl oluşturulduğunu çözmeye ilgi duymaktadır ve veri seti oluşturma süreci, hatta analog teknolojilerde bile var olan bazı örtük anlamları düşünmeye başlamaktadır. Eser, 19. yüzyılda doğal tarihi kaydeden kadınların tarihine, en belirgin olarak Anna Atkins'e atıfta bulunmakta, ancak aynı zamanda Viktorya dönemi kadınlarının kendi hayal dünyalarını yaratmak için kesip biçtikleri kolaj etkisine de gönderme yapmaktadır. Bu görüntüleme, sanatçıların son beş yıldır pratiklerinin bir parçası olarak kullandıkları çeşitli makine öğrenimi tekniklerinin kullanımıyla daha da zenginleştirilmiştir (annaridler.com). (Şekil 11.)

Şekil 10. Sofia Crespo ve Anna Ridler, "Various and Casual Occursions", (annaridler.com)

SONUÇ

Dijitalleşme yaşamı ve sanatı her yönüyle etkilediği gibi fotoğraf estetiği üzerine de önemli etkilere sahiptir. Evrim niteliğindeki bu dönüşüm fotoğrafta hemen hemen tüm formları yeniden şekillendirmiştir. Analog sistemden kopuş sanatçılara teknolojinin getirdiği yeni imkanlar sunmuştur. Bu yeniliklerle birlikte sanatçılar dijitalleşme, sosyal medya, yapay zeka gibi mecraları birer araca dönüştürmüşlerdir. Tarihin her döneminde yenilik ve evrimle birlikte belirsizlik ortamı oluşmuştur. Fotoğrafın icadıyla birlikte ‘resmin ölmesi’, dijitalin ortaya çıkmasıyla yine fotoğrafın ölümünün ilan edilmesi gibi sosyal, kültürel ve sanatsal birçok örnekle karşılaşırız. İçerisinde bulunduğumuz yapay zeka çağı da bu dönemeçlerden biridir. Bu dönem içerisinde dijitalleşme ile ortaya çıkan yeni medya ve yapay zeka gibi mecralar, büyük sorulara ve ön görülemez etkilerine rağmen ele alınarak sanatçılar tarafından kullanılmaya başlanmış ve kullanılmaya devam edilmelidir. Bu süreç içerisinde sanatçılar dijitalleşme araçlarını orijinallikten uzak olma sorunları ve itirazları yaşanmasına rağmen bu araçları değiştirerek, dönüştürerek ve kişiselleştirerek, sanatsal ifade tarzları oluşturmaktadırlar.

Kaynaklar

annaridler.com/
artsy.net/artwork/michael-wolf-1954-2019-a-series-of-unfortunate-events-number-07 (E.T. 05.11.2024)

Bajac Q. (2011). Fotoğraftan Sonra, Analog Fotoğraftan Dijital Devrime, Çev: Marşa Franco, Yapı Kredi Yayınları

Bate, D. (2013) Fotoğraf Anahtar Kavramlar, Çev. Bahar Şimşek, De Ki Basım

en.wikipedia.org/wiki/Eadweard_Muybridge#/media/File:The_Horse_in_Motion_high_res.jg (E.T. 13.10.2024)

en.wikipedia.org/wiki/Russell_Kirsch#/media/File:NBSFirstScanImage.jpg (E.T. 13.10.2024)

Er, M.H. (2022) XXI. Yüzyıl Çağdaş Fotoğrafta Yaratım Sürecine Bakış, Efe Akademi Yayınları

Hacking, J. (2015) Fotoğrafın Tüm Öyküsü, Çev:Abbas Bozkurt, Hayalperest

Han, Z. (2021), Combined Development of Artificial Intelligence and Art Design, IEEE 6th International Conference on Intelligent Computing and Signal Processing (ICSP 2021), s.1023-1026

İkizler, E. (2007) Filden Dijitale Fotoğraf, Say Yayınları

katevassgalerie.com/print/p/mario-klingemann-involution-10 (E.T. 13.10.2024)

Kılıç, L. (2012) Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi, Dost Yayınevi

Lewis, E. (2018) İzmler Fotoğrafı Anlamak, Hayalperest

medialawclass.net/Topics/photoEthics_topic.html (E.T. 13.10.2024)

Miller, R. (1974) Click, A Pictorial History of the Photograhy, Arco Publishing Company

Özkemahlı, K. K., & Er, M. H., (2024). Yapay Zekâ Destekli Fotoğrafik Yaklaşım: Portre ve Mekân Temelinde Mustafa Kemal Atatürk Fotoğraflarının Yeniden Üretilmesi. Disiplinlerarası Sanat Pratikleri 2 (pp.126-139), Ankara: Detay Yayıncılık.

Ritchin, F. (2012) Fotoğraftan Sonra, Çev: Yalım Keser, Espas Yayınları

ruudvanempel.nl/works/world/ (E.T. 13.10.2024)

Smith, I. H. (2018) Fotoğrafın Kısa Öyküsü, Çev: Deniz Öztok, Hep Kitap

Tercan, S. (2003) Stereoskopik Fotoğrafın Evrim Süreci ve Günümüzdeki Uygulamalar, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

thomasruff.com/en/works/jpeg/#pid=1 (E.T. 13.10.2024)

Tuğal. A., T. (2018) Oluşum Süreci İçinde Dijital Sanat, Hayalperest

Çetin, U. (2022) Dijitalin Dönüştürdükleri: Analogdan Dijital Fotoğrafa Süreklilik ve Kopuş, Moment Dergi, 2022, 9(1): 215-234

vanityfair.com/news/photos/2016/08/see-photographer-michael-christopher-browns-iphone-photos-of-the-libyan-war (E.T. 13.10.2024)

Vargün, Ö. (2023). Teknoloji ve sanatın dönüşümü: Dijital Sanat. Journal of Arts. 6(1): 49-54, DOI: 10.31566/arts.1968

www.wexphotovideo.com/blog/news-articles/social-commentary/the-history-and-evolution-of-digital-camera-photography/ (E.T. 13.10.2024)